

**DE GESCHIEDENIS ALS
SCHITTEREND SCHILDERIJ**

DE GESCHIEDENIS ALS SCHITTEREND SCHILDERIJ

Een onderzoek naar de identiteit van het Rijksmuseum

BA-eindwerkstuk: eindversie
Theater-, film- en televisiewetenschap
Thema: Kunstbeleid en –management
Docent: Toine Minnaert
Blok 4: 12 augustus, 2013

Ailbhe Cunningham
3688992

Inhoudsopgave

Inleiding	1
1. Het Rijksmuseum en zijn verhaal	3
1.1 De ontstaansgeschiedenis	
1.2 De bezienswaardigheden	
1.3 De doelstellingen	
1.4 De tastbaarheid van de geschiedenis	
1.5 Het narratief	
2. Nationale identiteit	8
2.1 De vraag naar nationale identiteit	
2.2 Identiteit als constructie	
2.3 De rol van geschiedenis	
2.4 De rol van de overheid	
2.5 De nationale identiteit van het Rijksmuseum	
3. De kritieken	12
3.1 De herbevestiging van het Rijksmuseum	
3.2 Een historisch tekort?	
4. Conclusie	15
Bibliografie	17

Inleiding

*'Eenmaal wetend wat ik miste
begon het lange uitzien
naar de ontsluiting van wat komen moest—
tien jaar trage dagen
tien jaar nachten wachten*

*Maar nu op de dag van heden, 13 april 2013,
zijn verleden en toekomst weer open
en klinkt mijn oud geluid
in een nieuwe lente en een nieuw gebouw,
óns rijk, óns museum
óns Rijksmuseum¹*

Na bijna tien jaar is de heropening van het grootste en belangrijkste museum van Nederland een feit. Het Rijksmuseum te Amsterdam heropent feestelijk haar deuren op 13 april 2013. Hierboven is een deel van het gedicht van Remco Campert te lezen, dat hij speciaal voor de opening schreef. Campert heeft samen met vele anderen uitgekeken naar dit moment. Het gedicht bevat een nostalgische sfeer. Het Rijksmuseum zal, volgens Campert, de behoefte naar het verhaal van de Nederlandse geschiedenis kunnen vervullen. Het nieuwe Rijksmuseum staat hierdoor op dit moment volop in de belangstelling binnen Nederland.

De vraag naar het verhaal van onze geschiedenis staat niet op zichzelf. Ook is er in onze cultuur sprake van een zoektocht naar een Nederlandse identiteit. Nederlanders lijken op zoek te zijn naar kenmerken van een gezamenlijke identiteit. De geschiedenis van ons land speelt hier uiteraard een grote rol bij. De geschiedenis is namelijk iets dat wij Nederlanders met elkaar delen. De vraag naar het verhaal van onze geschiedenis is dus eigenlijk een vraag naar onze nationale identiteit.

Afkomstig van de Britse cultuurwetenschapper Stuart Hall, zullen we in dit onderzoek uitgaan van de gedachtegang dat nationale identiteit een constructie is. Hall stelt dat een nationale cultuur een identiteit construeert door betekenissen van een natie te construeren, waarmee men zich kan identificeren. Deze betekenissen bestaan uit de verhalen die over de natie verteld worden, de herinneringen die het hedendaagse met het verleden verbinden en de verschillende manieren waarop het land afgebeeld wordt.²

De geschiedenis van een land lijkt dus deel uit te maken van nationale identiteit. Het is echter belangrijk te beseffen dat er vele perspectieven bestaan wat geschiedenis betreft. Geschiedenis is net als een nationale identiteit een constructie, ofwel een narratief dat verteld wordt. Het Rijksmuseum zet zichzelf neer als een van de vertellers

¹ Remco Campert. Gedicht voor Rijksmuseum. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/pers/persberichten/koningin-beatrix-opent-rijksmuseum-met-gouden-sleutel/gedicht-remco-campert> (Geraadpleegd op 11-5-2013).

² Stuart Hall. *The Question of Cultural Identity* (Oxford: Blackwell Publishers, 1996) <http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/Hall-Identity-Modernity-1.pdf> (Geraadpleegd op 5-8-2013), pagina 613.

van de Nederlandse geschiedenis. De vaderlandse geschiedenis speelt een belangrijke rol bij het museum. Op deze manier lijkt het museum deel uit te maken van het constructieproces van de Nederlandse identiteit. Echter, voordat we hierover uitspraken willen doen is het van belang wat over het museum te vertellen. Het eerste hoofdstuk zal een duidelijke en grondige omschrijving van de casus, het Rijksmuseum, bevatten. Wanneer we op zoek gaan naar de identiteit van het Rijksmuseum, moet er gekeken worden naar het constructieproces van zijn identiteit. Door na te gaan welke keuzes er zijn gemaakt op het gebied van kunstwerken, tijdsperiodes en historische objecten zal het narratief dat het Rijksmuseum vertelt naar voren komen.

Gezien de groeiende interesse in het Rijksmuseum en de nationale identiteit is het interessant om te kijken naar de relatie tussen deze twee aspecten. Wanneer we spreken over identiteit is het van belang dit begrip duidelijker te definiëren. Zoals eerder vermeld wordt binnen dit onderzoek uitgegaan van de gedachtegang dat (nationale) identiteit een constructie is. Deze benadering zal in het tweede hoofdstuk verder worden toegelicht. Hierin zal ook duidelijk worden waar de vraag naar nationale identiteit vandaan komt en waarom geschiedenis een rol speelt bij het invullen van deze identiteit.

Wanneer we het narratief van het Rijksmuseum ontleed hebben en goed voor ogen hebben op welke manier nationale identiteit een rol speelt rondom dit verhaal, zullen we in het derde hoofdstuk ingaan op receptie van het Rijksmuseum en zijn verhaal in de pers. Bij een narratief is er altijd een verteller en een ontvanger. Deze zijn beide nodig om een verhaal mogelijk te maken. Het Rijksmuseum kan er voor kiezen om een bepaald verhaal te vertellen en zo de identiteit van het museum bepalen, maar ook de toeschouwers (ontvangers) geven betekenis aan dit verhaal. De identiteit van een organisatie toont zich ook in de ervaring van personen met de organisatie.³ Hierom zal er gekeken worden naar de receptie van het museum. Zo kan er ook vastgesteld worden of het verhaal van het Rijksmuseum inderdaad de behoefte aan het verhaal van de Nederlandse geschiedenis vervult.

Kort samengevat construeert het Rijksmuseum een eigen identiteit, die onlosmakelijk verbonden is met het verhaal dat zij als museum vertellen. Dit verhaal is deel van hun identiteit en andersom bepaalt hun identiteit het verhaal. De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt: *Welk verhaal vertelt het Rijksmuseum van onze geschiedenis en hoe staat dit verhaal tegenover de kritieken hierop?*

Uiteindelijk is het de bedoeling dat we meer inzicht krijgen in de relatie tussen het Rijksmuseum, zijn verhaal en de receptie hiervan. In de conclusie zal uitspraak worden gedaan over de relatie tussen het Rijksmuseum en nationale identiteit, waarvan de nationale geschiedenis een deel is. We zullen geschiedenis als een narratief ofwel breder gezien als 'discours' benaderen en zo kijken op welke manier het Rijksmuseum hier een rol in speelt.

³ Joost Dupont. *Identiteit is kwaliteit, De identiteitstheorie van Paul Ricoeur*.

<http://www.damon.nl/boek.php?usrid=12544681464ac5aa32afdc&f=&sub=&sort=&id=1019> (Geraadpleegd op 19-6-2013).

1 Het Rijksmuseum en zijn verhaal

Voordat we aspecten rondom het Rijksmuseum willen onderzoeken is het van belang uiteen te zetten wat het museum kenmerkt. Wanneer we het in het algemeen hebben over een rijksmuseum hebben we het over een museum met een collectie die eigendom is van de Nederlandse Staat. Rijksmusea sluiten beheersovereenkomsten af met de Rijksoverheid over hoe zij de rijkscollecties beheren.⁴ Tot op de dag van vandaag is het museum een van de belangrijkste rijksmonumenten van Nederland.⁵

1.1 De ontstaansgeschiedenis

In de jaren negentig van de 18^e eeuw besloot de regering van de Bataafse Republiek naar Frans voorbeeld een nationaal museum op te richten. In dit museum werden overblijfselen van stadhouderlijke collecties opgenomen, samen met andere voorwerpen die afkomstig waren van staatsinstellingen.⁶

In 1800 ging het Rijksmuseum, toentertijd als Nationale kunstgalerij, voor het eerst open. Destijds diende het Huis ten Bosch in Den Haag als locatie. De collectie bestond voornamelijk uit schilderijen en historische voorwerpen. Acht jaar later verhuisde het museum naar Amsterdam, waar het intrek nam in het Paleis op de Dam. In 1813 besloot de nieuwe koning Willem I alle schilderijen en de nationale prentencollectie te verplaatsen naar het Trippenhuis aan de Kloveniersburgwal. Daarnaast gingen de overige voorwerpen terug naar Den Haag. Het Trippenhuis bleek echter ongeschikt en de behoefte aan een nationaal museumgebouw groeide sterk.⁷

In 1885 werd weer een nieuw gebouw in gebruik genomen, het door Pierre Cuypers ontworpen Rijksmuseum. Midden in Amsterdam werd een historisch gebouw neergezet. In dit gebouw werd ook het Nederlandsch Museum voor Geschiedenis en Kunst gevestigd. Dit museum heeft de basis gevormd voor de latere afdelingen Nederlandse Geschiedenis en Beeldhouwkunst & Kunstnijverheid. Dit speciaal ontworpen Rijksmuseum is nog steeds de vestiging van de inmiddels flink uitgebreide Rijkscollectie.⁸

In 2000 heeft het kabinet besloten het Rijksmuseum te verbouwen. De modernisering die het gebouw in de jaren tachtig had ondergaan hadden, volgens de instelling zelf, het meesterwerk van Cuypers geen recht gedaan.⁹ Hieruit valt op te maken dat het kabinet het Rijksmuseum een belangrijke instituut acht.

⁴ Het Rijksmuseum. Toerisme en recreatie. Vraag en antwoord. <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/toerisme-en-recreatie/vraag-en-antwoord/wat-is-een-rijksmuseum.html> (Geraadpleegd op 11-5-2013).

⁵ *De herstelde harmonie van het Rijksmuseum*. Tijdschrift van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed: Volume 1, 2013. Pagina 6.

⁶ Het Rijksmuseum. *Van 1800 naar 2013*. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/geschiedenis> (Geraadpleegd op 01-06-2013).

⁷ Het Rijksmuseum. *De kathedraal van Cuypers*. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/geschiedenis> (Geraadpleegd op 01-06-2013).

⁸ Het Rijksmuseum. *Van 1800 naar 2013*. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/geschiedenis> (Geraadpleegd op 01-06-2013).

⁹ *De herstelde harmonie van het Rijksmuseum*. Tijdschrift van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed: Volume 1, 2013. Pagina 6.

De in 1993 ingestelde ‘Wet verzelfstandiging rijksmuseumse diensten’ nam de verantwoordelijkheid voor het Rijksmuseum bij de overheid weg. De minister werd voor de invoering van deze wet belast met de taak van het beheren van museale verzamelingen. In 1995 is het Rijksmuseum verzelfstandigd en overgegaan in een stichting met een Raad van Toezicht en een directie. Deze directie wordt geadviseerd door een Marketing Adviesraad. De raad van toezicht bestaat uit een breed samengestelde groep. Hierin zitten onder andere historici, een hoogleraar, een schrijver en professionals op het gebied van musea en financiën.

Het Rijksmuseum ontvangt vooralsnog subsidie van de overheid. Daarnaast krijgt het museum steun van bedrijven, zoals Philips, ING en KPN.¹⁰ De visie van de instelling is het verbinden van mensen, kunst en geschiedenis. De missie van het Rijksmuseum bedraagt het betekenis geven aan kunst en geschiedenis voor een breed samengesteld, (inter)nationaal publiek. Daarnaast wil het museum als nationaal instituut een representatief overzicht bieden van de Nederlandse kunst en geschiedenis vanaf de Middeleeuwen en belangrijke aspecten van Europese en Aziatische kunst.¹¹

Het is belangrijk om te beseffen dat ondanks de veranderingen in beheer het Rijksmuseum vanuit de regering is opgericht en nu nog steeds in zekere zin eigendom is van de Staat (Rijksgebouwendienst). De collectie is gestart met kunst en andere voorwerpen die afkomstig waren van staatsinstellingen. De ontstaansgeschiedenis van het museum bepaalt voor een deel de identiteit van de instelling. Het Rijksmuseum zal altijd verbonden zijn met de regering en hier dus mee geassocieerd worden. Het is daarom ook logisch dat de focus van het museum onder andere ligt op het vertellen van hoe het Nederland dat wij kennen tot stand is gekomen. Toch ligt de taak van het beheren van de museale verzamelingen nu bij deskundigen op het gebied van kunst en financiën, in plaats van bij de overheid. Het verhaal van het Rijksmuseum wordt dus gecreëerd door deze deskundigen, met het erfgoed dat bezit is van de overheid.

1.2 De bezienswaardigheden

Het gebouw weerspiegelt uiteraard een deel van de geschiedenis. Het is een Oudhollands gebouw, waarin verschillende bouwstijlen zijn verwerkt. Zulke gebouwen worden tegenwoordig niet meer gebouwd en hierdoor grijpt het gebouw terug naar het nationaal verleden. Binnen de muren van het gebouw is veel nog in de stijl van Cuypers, maar tijdens de renovatie is zijn werk flink opgepoetst en opnieuw geschilderd.

Het Rijksmuseum staat naast het gebouw ook bekend om haar rijke collectie. Deze collectie bestaat zowel uit kunst als uit historische voorwerpen. De instelling bezit 900.000 objecten, waarvan 8.000 worden tentoongesteld. De collectie bevat onder andere beroemde poppenhuizen, Delfts aardwerk en schilderijen van de grote 17^e-eeuwse meesters als Frans Hals, Jan Steen, Vermeer en Rembrandt.¹² Al deze kunstwerken worden in het Rijksmuseum

¹⁰ Het Rijksmuseum. *Onze Sponsors*. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/steun-het-rijks/onze-sponsors> (Geraadpleegd op 02-06-2013).

¹¹ Het Rijksmuseum. *Visie en missie*. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/visie-en-missie> (Geraadpleegd op 02-06-2013).

¹² Iamsterdam. *Rijksmuseum De Meesterwerken*. <http://www.iamsterdam.com/nl-NL/Ndtrc/Rijksmuseum%20De%20Meesterwerken> (Geraadpleegd op 03-06-2013).

chronologisch tentoongesteld. Het gebouw bestaat uit drie verdiepingen, een ruimte genaamd 'special collections' en het Aziatische Paviljoen. De verdiepingen zijn ingedeeld op periodes, waarbij de begane grond het werk van 1100 tot 1600 bevat, de eerste verdieping van 1700 tot 1900, de tweede verdieping van 1600 tot 1700 en de derde verdieping de kunst van 1900 tot 2000. Op de tweede verdieping bevindt zich ook de befaamde eregalerij en het pronkstuk van het museum: *De Nachtwacht* van Rembrandt van Rijn.

Het is duidelijk te zien dat het Rijksmuseum zich presenteert aan de hand van meesterwerken uit de Nederlandse kunstgeschiedenis. Veel van deze objecten zijn niet alleen een kunstwerk, maar ook een stukje geschiedenis. Een deel van de identiteit van het Rijksmuseum bestaat dus uit de focus op de grootmeesters van de Nederlandse kunst, die gezien worden als belangrijke historische personen.

1.3 De doelstellingen

Sinds het Rijksmuseum gevestigd is in het huidige gebouw aan de Museumstraat te Amsterdam, heeft de focus van het museum gelegen op het vertellen van een verhaal. Toentertijd werd uitgesproken dat de instelling geen ode moest zijn aan de Oranjes, maar aan de Hollandse cultuur en de gegoede burgerij. Het Rijksmuseum moest niet zoals voorheen slechts een verzameling van kunstwerken zijn, maar ook een historisch en cultureel museum.¹³

Tegenwoordig ligt het doel van het museum hier nog dichtbij. De nieuwe presentatie van het Rijksmuseum wordt aangeboden als een reis door de Nederlandse (kunst)geschiedenis van de Middeleeuwen tot en met de 20^e eeuw. Zo kan men een gevoel voor schoonheid en een besef van tijd ervaren.¹⁴ Het vertellen van een verhaal voert dus nog steeds de boventoon.

De Nederlandse geschiedenis wordt in een internationale context gepresenteerd in een chronologisch tijdpad.¹⁵ De chronologie is een duidelijk element van de manier waarop het museum haar verhaal wil vertellen. Dit zie je ook terug in de indeling van het gebouw. Opvallend hieraan is de tweede verdieping. De zeventiende eeuw ofwel de Gouden Eeuw krijgt duidelijk de meeste aandacht. De tijdlijn van Nederland die gepresenteerd wordt in het museum bestaat kort samengevat uit de volgende onderwerpen:

- 1506-1555 De Nederlanden onder Karel V
- 1566-1648 Nederlandse Opstand en het ontstaan van de Republiek
- 1595-1640 Nederland overzee
- 1600-1690 Gouden Eeuw van de Republiek
- 1650-1715 Republiek in oorlog met haar burens
- 1780-1810 Patriottentijd, Bataafse Republiek en Franse Tijd
- 1800-1980 Nederland als koloniale macht

¹³ Joost Ramaer. *Bouwer van de boterhal*. De groene Amsterdammer: nummer 14, 2013. <http://www.groene.nl/2013/14/bouwer-van-de-boterhal> (Geraadpleegd op 02-06-2013).

¹⁴ Het Rijksmuseum. *Openingstijden en prijzen*. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/praktische-informatie/openingstijden-en-prijzen> (Geraadpleegd op 02-06-2013).

¹⁵ Het Rijksmuseum. *Openingstijden en prijzen*. <https://www.rijksmuseum.nl/nl/praktische-informatie/openingstijden-en-prijzen> (Geraadpleegd op 02-06-2013).

- 1810-1848 Koninkrijk der Nederlanden
- 1850-1918 Modernisering
- 1935-1945 Tweede Wereldoorlog
- 1945-2012 Naoorlogse periode: welvaart en emancipatie

Daar waar het Rijksmuseum stelt een chronologisch verhaal te vertellen, is er blijkbaar toch ook sprake van een thematische indeling van periodes. Daarnaast overlappen sommige periodes. Bepaalde periodes zoals het Interbellum zijn niet terug te vinden in dit overzicht. Gek genoeg wordt deze indeling nergens toegelicht door het museum. Er valt wel op te maken uit de onderwerpen dat de nadruk van het verhaal ligt op belangrijke momenten van de Nederlandse geschiedenis.

1.4 De tastbaarheid van de geschiedenis

Een ander element van het verhaal is de combinatie van kunstwerken en historische voorwerpen binnen de collectie. De kunst bestaat voornamelijk uit schilderijen. Dagelijkse voorwerpen van vroeger en kunstwerken worden naast elkaar tentoongesteld om de geschiedenis meer aanwezig te maken. Er ontstaat hierdoor een wisselwerking tussen kunst en objecten. Ze geven elkaar betekenis. Kunst vertelt een perspectief op de geschiedenis en objecten zijn deel van de geschiedenis. Samengebracht ontstaat er een spanning tussen een narratief en historische waarheid. Het Rijksmuseum geeft zo een dubbelrol aan de kunst. Het zijn zowel objecten van schoonheid als voorwerpen met een documentaire betekenis.¹⁶ Het Rijksmuseum probeert op deze manier de geschiedenis tastbaar te maken voor de bezoekers.

Een voorbeeld van deze wisselwerking is de gehavende achterlader van een schip dat ten onder ging tijdens de slag op het Haarlemmermeer. Daarboven hangt een schilderij van Vroom dat de slag van tussen de Hollandse en Spaanse schepen afbeeldt. Een ander voorbeeld zijn de mutsjes die gevonden zijn bij de graven van walvisvaarders in Spitsbergen. Hierboven hangt een schilderij van Cornelis de Man dat een Spitsbergse traankokerij afbeeldt. Het besef dat deze objecten daadwerkelijk in de afgebeelde geschiedenis voor zijn gekomen maakt de geschiedenis bijna tastbaar.¹⁷

1.5 Het narratief

De directie van het Rijksmuseum ziet de rol van het museum als volgt: Directeur collecties Taco Dibbets noemt het plechtig 'het weerzien met de oude meesters', algemeen directeur Wim Pijbes spreekt grootser over 'het verhaal van Nederland vertellen'.¹⁸ Zij zien beide het museum als een plek waar de grootste momenten van de Nederlandse geschiedenis worden gevierd. Hieruit valt op te maken dat het Rijksmuseum er bewust voor heeft gekozen de focus

¹⁶ Carel Peeters. *Alles krijgt betekenis*. <http://www.vn.nl/Litteraire-kroniek-2/Litteraire-kroniek/Alles-krijgt-betekenis.htm> (Geraadpleegd op 19-6-2013).

¹⁷ Minte Loes. *Rijksmuseum als Nationaal Historisch Museum?* http://www.historici.nl/Nieuws/Actueel/Verslag_Minte_Loes_Opening_Rijksmuseum (Geraadpleegd op 19-6-2013).

¹⁸ *Het Rijksmuseum: We kunnen weer naar onszelf kijken in het Rijksmuseum*. De groene Amsterdammer: nummer 14, 2013. <http://www.groene.nl/2013/14/het-rijksmuseum> (Geraadpleegd op 05-06-2013).

te leggen op de grootste momenten van Nederland. De kunstwerken en historische objecten weerspiegelen dus niet het alledaagse van onze geschiedenis. Verder wordt er nergens duidelijk gemaakt wat precies dat verhaal is waar Pijbes over spreekt. De keuzes die het Rijksmuseum heeft gemaakt in het construeren van een narratief worden over het algemeen nauwelijks toegelicht. Er zijn hier alleen wat algemene uitspraken over gedaan. Zoals het feit dat de al bestaande collectie van het Rijksmuseum het uitgangspunt vormde voor de huidige opstelling, waarbij er helaas niet voor alle objecten een logische plaats te vinden was. Verder gaf Jan de Hond, conservator geschiedenis van het Rijksmuseum, aan dat het samenstellen van een historisch min of meer complete collectie niet gemakkelijk was. Dit had volgens hem te maken met het feit dat het museum alleen authentieke objecten wil tentoonstellen. Sommige periodes, zoals de slavenhandel, moeten wel aan bod komen maar in de eigen collectie was niks te vinden wat geschikt was om dit in beeld te brengen. De objecten die het museum heeft opgespoord bleken niet authentiek en zijn daarom niet geselecteerd voor de collectie.¹⁹ Hiermee geven zij zelf aan dat de historische collectie die zij tentoonstellen niet compleet is.

Er zijn dus verschillende elementen die het narratief van het Rijksmuseum construeren. Het narratief is een chronologisch verhaal over de grootste momenten uit de Nederlandse geschiedenis, waarbij de grootmeesters van de Nederlandse kunst de hoofdrol spelen. Vandaar dat met name de Gouden Eeuw veel tentoonstellingruimte bekleedt en andere periodes weinig tot niet tentoongesteld worden. Met deze selectie lijkt het museum allure uit te willen stralen. Toch wordt er ook gemikt op het benadrukken van historische waarheid door kunst en historische objecten samen tentoon te stellen. Hierdoor ontstaat een spanning tussen het laten zien van kunst en het tentoonstellen van een compleet verhaal van de geschiedenis. Samen met het grootse, historische gebouw en de verbintenis met de regering bezit het Rijksmuseum ook een zekere macht. De macht dat het museum dat als het belangrijkste museum van Nederland wordt gezien, met daarbij de rijkste collectie.

¹⁹ Minte Loes. *Rijksmuseum als Nationaal Historisch Museum?*

http://www.historici.nl/Nieuws/Actueel/Verslag_Minte_Loes_Opening_Rijksmuseum (Geraadpleegd op 19-6-2013).

2 Nationale identiteit

Als hét museum van Nederland heeft het Rijksmuseum een nationaal karakter. Deze status brengt een bepaalde verantwoordelijkheid mee, de instelling dient Nederland en haar geschiedenis te representeren. Hoewel kunst slechts een perspectief op de wereld biedt, krijgen de kunstwerken in het Rijksmuseum een hoger waarheidsgehalte doordat ze samen met historische objecten worden tentoongesteld. Door het tentoonstellen van historische objecten geeft het Rijksmuseum aan dat ze niet alleen kunst tentoonstellen maar ook een deel van de geschiedenis. In dit hoofdstuk zullen we zien dat doordat het Rijksmuseum zich bezighoudt met het vertellen van geschiedenis, we het Rijksmuseum ook goed kunnen plaatsen in het debat rondom nationale identiteit.

2.1 De vraag naar nationale identiteit

Sinds een aantal jaar staat de nationale identiteit in Nederland volop in de belangstelling. In 2007 schreef de wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid een rapport genaamd *Nationale identiteit en meervoudig verleden*. Hierin werd vastgesteld dat door brede maatschappelijke ontwikkelingen als globalisering, individualisering en europeanisering de Nederlandse samenleving steeds meer een multicultureel karakter krijgt. Hierdoor komen steeds meer vragen over identiteit naar voren. Men vraagt zich af wat de Nederlandse identiteit precies inhoudt en of deze identiteit überhaupt nog wel bestaat.²⁰

In haar Boekenweekessay *De leeuw en zijn hemd* spreekt ook Nelleke Noordervliet over de zoektocht naar nationale identiteit. Volgens haar wordt de discussie hierover vooral gevoerd in tijd van woeling en verandering. Ook zij ziet de economische neergang, globalisering, europeanisering en immigratie in onze tijd hier als reden voor. Men gaat op zoek naar deze identiteit omdat ze het gevoel hebben dat er iets essentieels verloren dreigt te gaan waarvan men nooit had gemerkt dat zij het bezaten.²¹ De vraag is nu hoe men invulling geeft aan het begrip van identiteit en of een nationale identiteit überhaupt vastgesteld kan worden. Dit is dus een vraagstuk waar zowel de overheid als de rest van Nederland zich mee bezighoudt.

2.2 Identiteit als constructie

Identiteit is een moeilijk begrip om te definiëren. Dit blijkt ook het geval te zijn bij het zoeken naar een nationale identiteit. Een veelvoorkomende gedachte is dat het delen van een taal, cultuur en ervaringen op een bepaald grondgebied leidt tot een nationale identiteit. Echter is dit een wat losse definitie, die veel open laat.²²

In het WRR rapport *Identificatie met Nederland* stelt de wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid dat identiteit benaderd moet worden als processen van identificatie. Het identiteitsbegrip moet een meer open en inclusief karakter dragen dan voorheen gedacht. Hier wordt voorgesteld 'de nationale identiteit' niet meer als

²⁰ *Nationale identiteit en meervoudig verleden*. Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007.

²¹ Nelleke Noordervliet. *De leeuw en zijn hemd*. Atlas Contact: Boekenweekessay 2013. Pagina 5-6.

²² Nelleke Noordervliet. *De leeuw en zijn hemd*. Atlas Contact: Boekenweekessay 2013. Pagina 5.

vastomlijnd gegeven en statisch streefbeeld voor anderen te benaderen.²³ In dit rapport wordt verwezen naar het boek *Social Identity* van Richard Jenkins. Hier stelt ook Jenkins vast dat identiteit een dynamisch en sociaal concept bevat. Identiteit komt tot stand in een sociale ruimte, ofwel in interactie en in contrast met anderen.²⁴

Doordat identiteit een doorgaand proces bevat, is het vrijwel onmogelijk een alomvattende definitie van het begrip te geven. De meest bevredigende definitie is hierdoor de gedachte dat identiteit een constructie is. Een vloeibare constructie die constant verandert. Er kan nooit sprake zijn van een eindpunt of een afgeronde identiteit.²⁵

Deze gedachtegang kunnen we koppelen aan Hall die ook stelt dat nationale identiteit een constructie is. De verschillende betekenissen die binnen een nationale cultuur worden geconstrueerd bestaan volgens Hall voornamelijk uit verhalen. Hieraan kunnen we toevoegen dat doordat deze verhalen steeds uitbreiden, verdwijnen en veranderen identiteit een vloeibare constructie blijft. De bronnen waarmee men zich identificeert veranderen namelijk ook constant. Nationale identiteit is dus, net als identiteit op zich, een proces.

2.3 De rol van geschiedenis

Wanneer men op zoek gaat naar een nationale identiteit zijn er verschillende manieren om invulling aan dit begrip te geven. We kunnen vaststellen dat geschiedenis een van de elementen waarmee men betekenis probeert te geven aan nationale identiteit. De geschiedenis van een land is iets wat de bewoners van het land met elkaar gemeen hebben. Doorbreiend hierop gaat Hall verder in op hoe het narratief van een nationale cultuur wordt verteld. Hij stelt dat het narratief van een natie bestaat uit de manier waarop het verteld en herhaald wordt in nationale geschiedschrijving, literatuur, media en populaire cultuur. Al deze bronnen leveren een reeks van verhalen, afbeeldingen, landschappen, scenario's, historische evenementen, nationale symbolen en rituelen die een representatie bieden van gezamenlijke ervaringen die een natie betekenis geven.²⁶ Hier ontstaat de vraag hoe en waarom iemand zich met deze ervaringen identificeert. Volgens Hall creëren de verschillende representaties van gezamenlijke ervaringen een denkbeeldige gemeenschap. Mensen willen deel uitmaken van deze gemeenschap en zien zichzelf daarom als participierend element in het narratief dat daar bij hoort. Het geeft betekenis en gewicht aan ons eigen leven, door het alledaagse leven te verbinden met een nationaal lot dat al voor ons bestond en zelfs na ons nog zal bestaan.²⁷ Met deze benadering in het oog bekijken we geschiedenis dus als een proces en het Rijksmuseum als een van de vertellers van een narratief. Een narratief dat deel uitmaakt van dat proces. Het museum is namelijk een plek waar men een verhaal van onze geschiedenis kan vinden.

²³ *Nationale identiteit en meervoudig verleden*. Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007.

²⁴ *Identificatie met Nederland*. Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007), pagina 41.

²⁵ Idem dito.

²⁶ Stuart Hall. *The Question of Cultural Identity* (Oxford: Blackwell Publishers, 1996)

<http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/Hall-Identity-Modernity-1.pdf> (Geraadpleegd op 5-8-2013), pagina 613.

²⁷ Idem dito.

2.4 De rol van de overheid

In *The Discursive Construction of National Identities*, een kritische discours analyse, gaan verschillende auteurs in op nationale identiteit als discours. Ook hier wordt gesteld dat een van de elementen die bijdraagt aan de constructie van nationale identiteit het narratief van de natie is. Het gebruik van het begrip 'narratief' geeft aan wat voor karakter een identiteit heeft. Een natie is net als een identiteit geen vaststaande entiteit, maar een resultaat van een verhalend proces. Gedeelde geschiedenis is een onderdeel van nationale identiteit en het narratief speelt daar een rol in.²⁸ Dit proces is dus goed te vertalen naar het Rijksmuseum, dat een narratief van de geschiedenis presenteert.

In de analyse wordt ook gesteld dat een overheid een gedeeld niveau van identiteit kan creëren om zo een gemeenschap te creëren. Ook hier wordt terugverwezen naar Hall, die stelt dat de ontwerpers van nationale identiteiten en nationale culturen mikken op het verbinden van bewoner zijn van een staat met identificatie met de nationale cultuur. Op deze manier wordt er geprobeerd cultuur en staat samen te laten smelten.²⁹ Gezien de interesse vanuit de overheid in nationale identiteit en haar connectie met het Rijksmuseum, zou het museum een ideale plek zijn om een positief narratief met betrekking tot onze staat te presenteren. Een plek die nationaal liefde voor het vaderland op moet roepen en internationaal de pracht en praal van Nederland laat zien.

2.5 De nationale identiteit van het Rijksmuseum

We kunnen nu vaststellen dat nationale identiteit en het Rijksmuseum met elkaar verbonden zijn. Een individu kan zich identificeren met kenmerken die toegewezen zijn aan een bepaalde nationale identiteit. Ofwel identiteit ontstaat in een doorgaand dialoog tussen personen en culturele representaties waarin verschillende identiteiten worden aangeboden.³⁰ Nationale identiteit is dus iets waarmee men zich kan identificeren.³¹ Een deel van deze nationale identiteit is de geschiedenis van de natie. Wanneer mensen het Rijksmuseum als de verteller van de geschiedenis zien, zouden zij zich dus kunnen identificeren met elementen in het narratief dat het museum heeft geconstrueerd.

Het narratief van het Rijksmuseum is voornamelijk een ode aan de grootsheid van Nederland. De grootse momenten, de historische helden en de grootmeesters van de kunst zijn uiteraard elementen van onze geschiedenis waar Nederland zich mee wil identificeren. De keuze voor dit narratief zou je eventueel kunnen koppelen aan het belang van de overheid bij de instelling. Zoals eerder vermeld kan een overheid een gedeeld niveau van identiteit creëren om zo een gemeenschap te creëren. De overheid subsidieert het Rijksmuseum en ziet het museum als een

²⁸ Toine Minnaert. *Footprint or fingerprint: international cultural policy as identity policy*, *International Journal op Cultural Policy* (London: Routledge, 2012), pagina 3.

²⁹ Ruth Wodak et al. *The discursive construction of national identities*, *Discourse & Society* (Sage Publications, 1999). http://www.sagepub.com/upm-data/40470_13b.pdf (Geraadpleegd op 4-8-2013), pagina 154.

³⁰ Stuart Hall. *The Question of Cultural Identity* (Oxford: Blackwell Publishers, 1996) <http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/Hall-Identity-Modernity-1.pdf> (Geraadpleegd op 5-8-2013), pagina 597.

³¹ Toine Minnaert. *Footprint or fingerprint: international cultural policy as identity policy*, *International Journal op Cultural Policy* (London: Routledge, 2012), pagina 4.

boegbeeld van de Nederlandse cultuur. Hierdoor is het narratief dat het Rijksmuseum verbonden met de overheid. Tegen de achtergrond van de zoektocht naar de nationale identiteit heeft het Rijksmuseum met zijn heropening een kans gekregen om bij te dragen aan de invulling van de constructie van nationale identiteit. Door de hoge status die het Rijksmuseum heeft door zijn verbintenis met de overheid, de rijke collectie, de locatie en het historische gebouw wordt het instituut ook neergezet als een waardige verteller van de geschiedenis van ons land.

3 De kritieken

Uit de vorige hoofdstukken is gebleken dat het Rijksmuseum zichzelf de taak heeft toebedeeld van het vertellen van de Nederlandse geschiedenis. Het is van belang om een kritische blik op het verhaal van het Rijksmuseum te werpen, omdat de geschiedenis zeker niet exclusief in het bezit van dit instituut is. Door naar de receptie van het Rijksmuseum in de pers te kijken kunnen we de voornaamste kritiek destilleren en zo ook de toevoegingen van de ontvanger aan het verhaal vaststellen.

3.1 De herbevestiging van het Rijksmuseum

Nederland is over het algemeen blij met de terugkeer van het Rijksmuseum. De rijke kunstcollectie van Nederland is eindelijk weer te bezoeken in Amsterdam, het kunstencentrum van ons land. Het museum heeft in de eerste maand na de heropening dan ook ruim 300.000 bezoekers getrokken, waarvan ongeveer de helft Nederlanders waren.³² In veel gevallen wordt in de media melding gemaakt van de kosten en lange renovatietijd, maar het in volle glorie herstelde gebouw wordt zowel in eigen land als in het buitenland voornamelijk lovend ontvangen.

Het Parool sprak over een terugkomst van het Nederlandse paleis van de kunst. Daarnaast sprak Wieteke van Zeil in een speciale bijlage over het Rijksmuseum in *de Volkskrant* over overtuigende presentaties met gelijke eerbied voor esthetiek en inhoud. Van Zeil gaf het museum vier sterren. Deze kreeg het museum voor de wonderlijke combinatie van kunst en geschiedenis, zonder identiteitsverlies. In de Nederlandse media kreeg vooral de combinatie van kunst en historische objecten veel positieve aandacht.

Ook in het buitenland verscheen het Rijksmuseum in de media. Zo wordt er in *The New York Times* lof uitgesproken over het gebouw dat veel van zijn negentiende-eeuwse grootsheid heeft terug gekregen. De Britse omroep *BBC* noemde de Ere-galerij met werken van Rembrandt, Jan Steen en Frans Hals adembenemend. Het Franse *LePoint* stelde in haar beschrijving van het vernieuwde museum over de schatten van de Gouden Eeuw die weer te zien waren. Ook het Spaanse *Elperiodico* stelde concluderend dat de renovatie van het museum een goede zaak was geweest. Het sprookjesachtige karakter van het museum was te lang verborgen geweest onder de witte muren van het oude gebouw.³³ De buitenlandse media richt zich vooral op de renovatie van het gebouw en de pronkstukken van de collectie.

Een punt dat veel besproken wordt in de receptie van het nieuwe Rijksmuseum is de herbevestiging van de Nederlandse cultuur. Dit ziet Nederland blijkbaar als een taak die weggelegd is voor het museum.

³² NOS. 13 mei 2013. *300.000 bezoekers Rijksmuseum*. <http://nos.nl/artikel/506191-300000-bezoekers-rijksmuseum.html> (Geraadpleegd op 6-6-2013).

³³ *Volkskrant*. 5 april 2013. *Het vernieuwde Rijksmuseum: wat vindt men er eigenlijk van?* <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3360/musea-en-galerieen/article/detail/3420804/2013/04/05/Het-vernieuwde-Rijksmuseum-wat-vindt-men-er-eigenlijk-van.dhtml> (Geraadpleegd op 6-6-2013).

‘Het Rijksmuseum biedt Nederlanders eindelijk weer eens een mooi, fijnzinnig, cultureel verbeeld symbool van nationale trots, na al die jaren waarin het land zich van zijn kleinste kant liet kennen.’³⁴

Het bovenstaande citaat komt van Marcel ten Hooven uit opinieblad *de Groene Amsterdammer*. Hij geeft met dit citaat de vrolijkheid weer die gepaard ging met de heropening van het museum. Hij ziet het Rijksmuseum als een symbool van nationale trots. Ook Simon Schama, een Britse historicus, omschreef in *The Financial Times* de heropening van het Rijksmuseum als een milde maar onbeschroomde daad van nationale herbevestiging, zonder een zweem van bekrompen chauvinisme.³⁵ Beide schrijvers spreken van een herbevestiging van de Nederlandse nationaliteit en cultuur door het Rijksmuseum. Deze uitspraken geven aan, zoals besproken in het tweede hoofdstuk, dat men inderdaad op zoek is naar de Nederlandse nationaliteit.

3.2 Een historisch tekort?

Het Rijksmuseum en zijn nieuwe presentatie werd echter niet overal lovend ontvangen. Er is veel geschiedenis te vinden in het Rijksmuseum, maar wie op zoek is naar hét verhaal van de Nederlandse geschiedenis komt niet helemaal aan zijn trekken. De tekstbordjes met uitleg bij de schilderijen en objecten zijn maar zestig woorden lang. Dit stelt Minte Loes op *Historici.nl*, waarbij zij ingaat op de gaten van de collectie. Volgens haar is vooral de twintigste eeuw incompleet. Ook over de grondwet van 1848 en over de periode van industrialisatie kan het museum nauwelijks iets tentoonstellen.³⁶ Hiertegenover zijn anderen juist tevreden over de korte en bondige tekstbordjes. Volgens Michael Snackers, op de website van *Geschiedenis Beleven*, wordt er op deze manier precies genoeg informatie gegeven om de voorwerpen en hun context te begrijpen en leiden ze niet onnodig lang af.³⁷ De vraag is dus waar je als bezoeker naar op zoek bent.

Caroline Drieënhuizen, universitair docent Cultuurgeschiedenis aan de Open Universiteit Nederland, stelt dat het museum niet kritisch genoeg is naar ons verleden toe. Door de opstellingen van het vroegere museum te kopiëren lijkt men ook de opvattingen van de negentiende eeuw te bevestigen. Ze stelt dat de geschiedenis aanwezig is in het museum, maar dat die niet sprekend wordt gemaakt. Ze ziet de onkritische houding van het Rijksmuseum naar het verleden als een gemiste kans om onze koloniale geschiedenis te problematiseren.³⁸

³⁴ Marcel Ten Hooven. *Een nuttige nationale mythe*. De groene Amsterdammer: nummer 14, 2013. <http://www.groene.nl/commentaar/2013-04-17/een-nuttige-nationale-mythe> (Geraadpleegd op 7-6-2013).

³⁵ Idem dito.

³⁶ Minte Loes. *Rijksmuseum als Nationaal Historisch Museum?* http://www.historici.nl/Nieuws/Actueel/Verslag_Minte_Loes_Opening_Rijksmuseum (Geraadpleegd op 7-6-2013).

³⁷ Michael Schnackers. *Rijksmuseum: nieuwe nationaal historisch museum?* http://www.geschiedenisbeleven.nl/Rubrieken/Musea/346-Rijksmuseum_nieuw_Nationaal_Historisch_Museum/ (Geraadpleegd op 18-6-2013).

³⁸ Caroline Drieënhuizen. 25 april 2013. *Terug naar af? Het nieuwe Rijksmuseum en de Nederlandse koloniale geschiedenis*. <http://www.ou.nl/web/erfgoedplatform/terug-naar-af-het-nieuwe-rijksmuseum-en-de-nederlandse-koloniale-geschiedenis> (Geraadpleegd op 7-6-2013).

Veel recensenten spreken van een mild kritische houding van het Rijksmuseum naar de Nederlandse geschiedenis en dit roept vragen op over of dat wel voldoende is. Zo wordt er geen expliciete aandacht besteed aan het structurele geweld in de kolonie en de slavenhandel.³⁹

Loes gaat in haar artikel op [historici.nl](http://www.historici.nl) ook in op de collectie van het museum. De collectie van het Rijksmuseum bestaat slechts voor vijf procent uit historische objecten. De objecten zijn goed verweven tussen de opstelling van de kunstwerken.⁴⁰ Op de plekken waar kunst en de objecten samen te zien zijn, lijkt de geschiedenis tot leven te komen. Objecten die te zien zijn op schilderijen zijn namelijk soms fysiek aanwezig in dezelfde zaal. De opstelling van de collectie werkt blijkbaar goed mee aan zowel de esthetische als de historische ervaring. Door de bijna onzichtbare vitrines lijkt er niets te staan tussen de bezoeker en de objecten.⁴¹ Hier komt weer naar voren dat het Rijksmuseum duidelijk bezig is met het vertellen van een verhaal en niet alleen het tentoonstellen van kunst.

Het doel van het museum om een historische ervaring op te roepen lijkt dus geslaagd. Toch lijkt menig bezoeker het eens te zijn over het feit dat de kunstliefhebber beter wordt bediend dan diegene die geïnteresseerd is in een historisch verhaal.⁴² Dit komt met name door de eerder genoemde gaten in het historische verhaal. Maar ook omdat de kunstwerken in het museum gemakkelijker als op zichzelf staande stukken te waarderen zijn dan de historische objecten. Die objecten worden vooral interessant met een mooi verhaal eromheen. Volgens historicus en senior conservator Gijs van der Ham kan en wil het Rijksmuseum echter helemaal geen totaaloverzicht van de geschiedenis bieden. Ondanks de gebreken in de collectie ervaar je als bezoeker door de chronologische opstelling toch een sterke historische beleving. Hij ziet een rol weggelegd voor andere musea om deze gebreken aan te vullen, bijvoorbeeld op het gebied van alledaagse geschiedenis.⁴³

Concluderend zou gesteld kunnen worden dat de combinatie van kunst en historische objecten een succes is. Toch is er ontevredenheid over het feit dat het mooie verhaal zwaarder weegt dan de historische compleetheid. Critici benoemen de spanning tussen de focus van het museum op zowel een gevoel van schoonheid als op historische waarheid. De balans die hiertussen bestaat wordt bekritiseerd. Schama stelt, nogmaals in *The New York Times*, dat het nieuwe Rijksmuseum vooral de Nederlanders met plezier laat kijken naar hun nationale cultuur en geschiedenis.⁴⁴ Dit lijkt volgens hem overeen te komen met het in de 19^e eeuw opgestelde doel van het museum om trots en liefde voor het vaderland op te wekken.

³⁹ Caroline Drieënhuizen. 25 april 2013. *Terug naar af? Het nieuwe Rijksmuseum en de Nederlandse koloniale geschiedenis*. <http://www.ou.nl/web/erfgoedplatform/terug-naar-af-het-nieuwe-rijksmuseum-en-de-nederlandse-koloniale-geschiedenis> (Geraadpleegd op 7-6-2013).

⁴⁰ Minte Loes. *Rijksmuseum als Nationaal Historisch Museum?*

http://www.historici.nl/Nieuws/Actueel/Verslag_Minte_Loes_Opening_Rijksmuseum (Geraadpleegd op 7-6-2013).

⁴¹ Idem dito.

⁴² Idem dito.

⁴³ Idem dito.

⁴⁴ Caroline Drieënhuizen. 25 april 2013. *Terug naar af? Het nieuwe Rijksmuseum en de Nederlandse koloniale geschiedenis*. <http://www.ou.nl/web/erfgoedplatform/terug-naar-af-het-nieuwe-rijksmuseum-en-de-nederlandse-koloniale-geschiedenis> (Geraadpleegd op 8-6-2013).

4 Conclusie

Terugkomend op de hoofdvraag over het verhaal van het Rijksmuseum en de receptie hiervan zijn we een aantal dingen te weten gekomen. Het verhaal dat het Rijksmuseum vertelt is duidelijk geen omstreden verhaal. In het debat over nationale identiteit komt duidelijk naar voren dat in ieder geval historisch besef deel uit maakt van de Nederlandse identiteit. Het Rijksmuseum kan als instelling niet om de geschiedenis heen omdat zijn collectie bestaat uit historisch en artistiek erfgoed. Hierdoor zijn het Rijksmuseum en de Nederlandse identiteit met elkaar verbonden.

Veel critici zijn ontevreden over het gebrekkige verhaal dat het Rijksmuseum vertelt en de milde houding tegenover de geschiedenis. De focus van het museum ligt voornamelijk op de Gouden Eeuw, waar ook de meeste tentoonstellingsruimte aan gewijd is. Dit heeft echter waarschijnlijk ook te maken met de vele kunstwerken die het Rijk bezit uit de Gouden Eeuw. Andere aspecten uit ons verleden worden minder belicht of zelfs helemaal weg gelaten. Uiteraard is het logisch dat historici die het Rijksmuseum recenseren dit benadrukken. Zeker na het wegvallen van het Nationaal Historisch Museum wordt een compleet verhaal van de Nederlandse geschiedenis gemist.

Men heeft meer behoefte aan een kritische blik op ons verleden. Hoe langer iets geleden is, hoe makkelijker en aantrekkelijker het wordt als buitenstaander hier kritiek op te leveren. Dit lijkt echter tegenstrijdig met de manier waarop men het begrip van nationale identiteit invulling wil geven. Bij nationale identiteit wordt namelijk teruggerepen naar het nationale verleden wat ons nu als Nederland zou kunnen definiëren. Aan de ene kant wil Nederland met haar identiteit zijn grootste momenten benadrukken en vooral de focus leggen op de pracht en praal van ons verleden, maar andere kant is er juist behoefte aan een kritische blik op ditzelfde verleden.

De vraag hier is wat de taak van het Rijksmuseum in de invulling van de Nederlandse identiteit moet zijn. Ieder heeft daar een ander beeld over. Belangrijk is hier te beseffen dat het Rijksmuseum een kunstinstelling is. Kunstwerken zelf en de tentoonstelling daarvan bieden slechts een perspectief op de werkelijkheid. Het Rijksmuseum claimt niet perse de absolute waarheid van de Nederlandse geschiedenis te vertellen. Daar waar Dibbits het museum omschrijft als het weerzien met de oude meesters heeft hij groot gelijk. Daar waar Pijbes stelt dat het doel van het museum is om 'het verhaal van Nederland' te vertellen, is deze omschrijving minder plausibel. Het museum vertelt niet 'het' verhaal, maar 'een' verhaal. Daarnaast geeft het museum nauwelijks tot geen argumentatie voor de gekozen selectie en bijhorend narratief.

Het Rijksmuseum maakt het zichzelf niet makkelijk door het spanningsveld dat zij hebben opgebouwd door kunstwerken en historische objecten samen tentoonstellen. Doordat ze geen verantwoording afgeven over welke keuzes ze hierbij hebben gemaakt, ontstaat de vraag of het museum de geschiedenis wil vertellen of een opgepoetst deel hiervan. Commentaar en vragen over de keuzes van het Rijksmuseum zijn hierdoor een logisch gevolg.

In *De Groene Amsterdammer* stelt Marcel ten Hooven dat het geen kwaad kan als een land zijn nationale mythe een beetje koestert. Ten Hooven benadrukt dat een natie bestaat bij een beeld van zichzelf. Ook al is dat een verdichting van de werkelijkheid, een geïdealiseerd beeld van zichzelf, het maakt wel deel uit van die zelf concipiëerde realiteit. De nationale mythe fungeert zo als de hoge standaard waarnaar de natie moet streven.⁴⁵

Met deze gedachtegang kunnen we ervan uitgaan dat het Rijksmuseum met zijn verhaal en collectie een belangrijke rol kan spelen in de herbevestiging van de Nederlandse cultuur. Gezien de vele aandacht rondom nationale identiteit is hier duidelijk een behoefte naar. Het museum mag daarom een plek zijn waar de grootste momenten van de Nederlandse geschiedenis gevierd worden. Aan de hand van de hoge bezoekersaantallen wil een groot deel van Nederland deze viering ook met eigen ogen zien. Uiteindelijk komen de meeste mensen naar het Rijksmuseum om de meesterwerken te bekijken.

Wat het Rijksmuseum goed doet, is een mooi verhaal presenteren van de geschiedenis waar Nederland zich graag mee wil identificeren. Ze maken dit makkelijk door de bezoeker midden in de geschiedenis te gooien, waar de combinatie van kunst, historische objecten en de bijna onzichtbare vitrines een grote rol in spelen.

De ontevredenheid van historici is echter ook gerechtvaardigd. Het verhaal dat een museum vertelt heeft veel invloed op de publieke perceptie van de geschiedenis. En zeker een museum wat zich hét nationale museum van Nederland noemt, heeft wat dat betreft een verantwoordelijkheid.⁴⁶ Het is logisch dat het Rijksmuseum een bepaalde selectie heeft moeten maken in zijn grote collectie. Het probleem is echter dat het Rijksmuseum zijn keuzes hierin nergens duidelijk verantwoord.

Doordat het Rijksmuseum vanuit de Staat is ontstaan, zal deze oorsprong altijd deel uit blijven maken van de identiteit van het museum. We gaan er immers vanuit dat identiteit wordt bepaald door geschiedenis. Hierdoor zal het Rijksmuseum zelf, maar wel net als de overheid, graag liefde voor het vaderland op willen roepen. De focus van het Rijksmuseum ligt net als vroeger op het vertellen van een verhaal over Nederland. Aan de hand van een collectie kunstwerken en historische voorwerpen hebben ze een narratief geconstrueerd. Wanneer we kijken naar de receptie van het museum lijkt het verhaal van het Rijksmuseum niet de behoefte aan de verhaal van de Nederlandse geschiedenis te vervullen. Een gevoel van schoonheid oproepen lijkt beter gelukt.

Het narratief toont slechts een perspectief op de Nederlandse geschiedenis. Het Rijksmuseum biedt een positief perspectief waar Nederlanders zich mee kunnen identificeren. De geschiedenis als schitterend schilderij.

⁴⁵ Marcel ten Hooven. *Een nuttige nationale mythe*. De groene Amsterdammer: nummer 14, 2013. <http://www.groene.nl/commentaar/2013-04-17/een-nuttige-nationale-mythe> (Geraadpleegd op 10-6-2013).

⁴⁶ Caroline Drieënhuizen. 25 april 2013. *Terug naar af? Het nieuwe Rijksmuseum en de Nederlandse koloniale geschiedenis*. <http://www.ou.nl/web/erfgoedplatform/terug-naar-af-het-nieuwe-rijksmuseum-en-de-nederlandse-koloniale-geschiedenis> (Geraadpleegd op 8-6-2013).

Bibliografie

- Campert, Remco. Gedicht voor Rijksmuseum.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/pers/persberichten/koningin-beatrix-opent-rijksmuseum-met-gouden-sleutel/gedicht-remco-campert>
- *De herstelde harmonie van het Rijksmuseum*. Tijdschrift van de Rijksdienst voor het cultureel erfgoed: Volume 1, 2013.
- Drieënhuizen, Caroline. 25 april 2013. *Terug naar af? Het nieuwe Rijksmuseum en de Nederlandse koloniale geschiedenis*.
<http://www.ou.nl/web/erfgoedplatform/terug-naar-af-het-nieuwe-rijksmuseum-en-de-nederlandse-koloniale-geschiedenis>
- Dupont, Joost. *Identiteit is kwaliteit, De identiteitstheorie van Paul Ricoeur*.
<http://www.damon.nl/boek.php?usrid=12544681464ac5aa32afdcb&f=&sub=&sort=&id=1019>
(Geraadpleegd op 19-6-2013).
- Hall, Stuart. *The Question of Cultural Identity*. Oxford: Blackwell Publishers, 1996.
<http://www9.georgetown.edu/faculty/irvinem/theory/Hall-Identity-Modernity-1.pdf>
- Het Rijksmuseum. *De kathedraal van Cuypers*.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/geschiedenis>
- Het Rijksmuseum. *Geschiedenis van 1800 naar 2013*.
[https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/geschiedenis van 1800 naar 2013](https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/geschiedenis-van-1800-naar-2013)
- Het Rijksmuseum. *Onze Sponsors*.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/steun-het-rijks/onze-sponsors>
- Het Rijksmuseum. *Openingstijden en prijzen*.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/praktische-informatie/openingstijden-en-prijzen>
- Het Rijksmuseum. *Toerisme en recreatie. Vraag en antwoord*.
<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/toerisme-en-recreatie/vraag-en-antwoord/wat-is-een-rijksmuseum.html>
- Het Rijksmuseum. *Van 1800 naar 2013*.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/geschiedenis>
- Het Rijksmuseum. *Visie en missie*.
<https://www.rijksmuseum.nl/nl/organisatie/visie-en-missie>
- *Het Rijksmuseum: We kunnen weer naar onszelf kijken in het Rijksmuseum*. De groene Amsterdammer: nummer 14, 2013.
<http://www.groene.nl/2013/14/het-rijksmuseum>
- Iamsterdam. *Rijksmuseum De Meesterwerken*.
<http://www.iamsterdam.com/nl-NL/Ndtrc/Rijksmuseum%20De%20Meesterwerken>
- Loes, Minte. *Rijksmuseum als Nationaal Historisch Museum?*
http://www.historici.nl/Nieuws/Actueel/Verslag_Minte_Loes_Opening_Rijksmuseum

- Minnaert, Toine. *Footprint or fingerprint: international cultural policy as identity policy*, *International Journal of Cultural Policy*, London: Routledge, 2012. DOI:10.1080/10286632.2012.722997
- *Nationale identiteit en meervoudig verleden*. Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2007.
- Noordervliet, Nelleke. *De leeuw en zijn hemd*. Atlas Contact: Boekenweekessay 2013.
- NOS. 13 mei 2013. *300.000 bezoekers Rijksmuseum*.
<http://nos.nl/artikel/506191-300000-bezoekers-rijksmuseum.html>
- Peeters, Carel. *Alles krijgt betekenis*.
<http://www.vn.nl/Litteraire-kroniek-2/Litteraire-kroniek/Alles-krijgt-betekenis.htm>
- Ramaer, Joost. *Bouwer van de boterhal*. De groene Amsterdammer: nummer 14, 2013.
<http://www.groene.nl/2013/14/bouwer-van-de-boterhal>
- Schnackers, Michael. 3 mei 2013. *Rijksmuseum: nieuwe nationaal historisch museum?*
http://www.geschiedenisbelevens.nl/Rubrieken/Musea/346-Rijksmuseum_nieuw_Nationaal_Historisch_Museum/.
- Ten Hooven, Marcel. *Een nuttige nationale mythe*. De groene Amsterdammer: nummer 14, 2013.
<http://www.groene.nl/commentaar/2013-04-17/een-nuttige-nationale-mythe>
- Volkskrant. 5 april 2013. *Het vernieuwde Rijksmuseum: wat vindt men er eigenlijk van?*
<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/3360/musea-en-galerieen/article/detail/3420804/2013/04/05/Het-vernieuwde-Rijksmuseum-wat-vindt-men-er-eigenlijk-van.dhtml>
- Wodak, Ruth, et al. *The discursive construction of national identities*, *Discourse & Society*. Sage Publications, 1999. http://www.sagepub.com/upm-data/40470_13b.pdf